

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію **Кузьмінської Олени Геронтіївни** «**Теоретико-методичні засади проєктування і застосування цифрового освітнього середовища наукової комунікації магістрів-дослідників**», поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» основною стратегічною ціллю розвитку інформаційного суспільства в Україні визначає створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості. «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» для реалізації цієї стратегічної цілі визначає ряд пріоритетних заходів, що спрямовані на реалізацію державної політики, здійснення яких забезпечить удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, серед яких – формування та впровадження інформаційного освітнього середовища в системі вищої освіти, створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, розроблення методологічного забезпечення у частині використання комп'ютерних технологій у процесі викладання предметів і дисциплін та ін.

Закон України «Про вищу освіту» визначає, що підготовка за освітньо-науковими програмами відбувається не лише на третьому рівні вищої освіти – такі програми можуть бути реалізовані й на другому рівні вищої освіти, що передбачає здобуття магістрантом теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження. Комплексна підтримка такої діяльності не просто вимагає посилення наукової складової

інформаційно-освітнього середовища, а й потребує його перетворення на освітньо-наукове.

Таким чином, існує законодавчо визначена необхідність формування та розвитку нового типу середовища – освітньо-наукового, що надаватиме магістрам-дослідникам формальні та інформальні канали наукової комунікації, сприятиме їх залученню до наукової експертизи і т. ін. Отже, дисертаційна робота О. Г. Кузьмінської, присвячена розв’язанню міждисциплінарної проблеми ІКТ-підтримки наукової комунікації, є актуальною як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Науковий апарат дисертації є логічним та доцільним. Об’єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання взаємопов’язані та знайшли своє розкриття в концепції дослідження, основному змісті роботи, а також у висновках.

Наукова новизна результатів дослідження, вичерпно охарактеризовані в дисертації та авторефераті, є не просто багатокomпонентною – прогностичні результати наукових розвідок О. Г. Кузьмінської розв’язують цілісний комплекс проблем цифрової трансформації освіти. Професійна підготовка самого дисертанта як фахівця із системного аналізу та проектування інформаційних систем, її багаторічна праця як фахівця з навчання інформатичних дисциплін, - автора визнаних підручників з навчання інформатики, досвід управління в сфері вищої освіти та багато іншого додали отриманим результатам особистісного виміру практичної значущості.

У першому розділі дисертації показано, що нові для України освітньо-наукові програми підготовки магістрів є усталеною європейською практикою дослідницько зорієнтованого навчання, що бере свій початок з ідеї університету В. фон Гумбольдта, та нaсьогодні вкоренилась у всьому світі разом із ідеями відкритої освіти та науки. Реалізації такої моделі навчання підтримувалась різними інформаційними засобами, які разом із суб’єктами навчання стали системотвірними компонентами відповідного середовища навчання, що розвивалось від аналогового до цифрового.

На початку другого розділу дисертації О. Г. Кузьмінська пропонує структуру цифрової компетентності магістрів щодо здійснення наукової комунікації у вигляді ряду калькованих з англійської назв, які, однак, наповнює доцільним змістом, після чого переходить до розгляду засобів наукової комунікації магістрів-дослідників та власне проектування цифрового освітнього середовища наукової комунікації магістрів-дослідників, принципи якого розкриті наприкінці другого розділу, а процедура проектування – у третьому.

Відповідно четвертий розділ дисертації присвячений методиці використання спроектованого середовища, а п'ятий – оцінці його ефективності.

На нашу думку, найголовнішим практичним результатом дослідження є широке впровадження розробленої системи у практику роботи ЗВО, що є визнаними лідерами у науково-дослідній роботі, а також у нові стандарти підготовки магістрів наукового спрямування – як затверджених, так й тих, що готуються до затвердження. Це дозволяє зробити також обґрунтований висновок про великий особистий внесок дисертанта у розбудову в Україні цифрового освітнього середовища наукової комунікації.

У дисертації з достатньою повнотою висвітлено проблеми, з якими автору довелось зустрітися в процесі дослідження, і розкрито шляхи їх подолання на різних етапах розвитку методичних засад проектування та застосування цифрового освітнього середовища наукової комунікації магістрів-дослідників.

В основному тексті дисертації та додатках до неї вичерпно відображено хід, зміст, опрацювання і наслідки проведеного педагогічного експерименту, наведено висновки за результатами кожного з його етапів.

Достовірність та обґрунтованість висновків, отриманих в дисертаційному дослідженні, забезпечується методологічною обґрунтованістю методик дослідження та їх адекватністю досліджуваним аспектам проблеми, опорою на досягнення сучасної теорії та методики

навчання, дидактики, педагогічної психології, позитивними результатами експериментального навчання, широким впровадженням результатів дослідження, їх убудованістю в систему наукової інформації, а також коректним статистичним опрацюванням значного обсягу емпіричного матеріалу.

Позитивно оцінюючи рівень наукової новизни, теоретичного та практичного значення роботи, висловимо зауваження та побажання щодо подання результатів дослідження:

1. Авторський переклад імен та прізвищ зарубіжних дослідників, а також оригінальних текстів далекий від досконалості. Текст дисертації рясніє недоцільними запозиченнями з англійської, що утворюють непритаманні українській науковій мові сумнівні дефініції, такі як «інформаційні знання», «здатність до цифрових технологій», «карта компетентностей», «обчислювальний мислитель», «глобальний колаборатор», «цифрова участь», «цифрове включення», «гугл-форми» та ін., звідки виникає навіть «різниця» між колаборативним навчанням та навчанням у співпраці.

2. У тексті дисертації – самостійної одноосібної наукової роботи – зустрічаються недоцільні позначення під рядом таблиць та рисунків про те, що їх автором є дисертант.

3. Вважаємо недоцільним зводити міжнародну кооперацію до міждисциплінарної (рис. 2.3), а освітньо-науковий компонент компетентності – до досвіду.

4. Структурна модель цифрового освітнього середовища ЗВО (рис. 2.6) відображає лише засобову частину середовища без встановлених зв'язків між його компонентами, так само як й структура відкритої науки (рис. 2.7) її не відображає.

5. Добираючи засоби наукової комунікації, дослідник допустив ряд помилок за різними критеріями у табл. 3.1 (економічний критерій не має значення), 3.2 (EasyChair не є вільно поширюваним), рис. 3.17 (PowerPoint не є частиною G Suite), рис. 3.25 (G Suite має засоби публікації), табл. 3.6

(неправильно визначено половину критеріїв), табл. 3.7 (у назвах операційних систем) та ін.

6. Структуру методики використання доцільно було б подати графічно.

7. У п'ятому розділі надмірна увага приділяється застосуванню засобів опрацювання результатів експерименту – деталі реалізації доцільно було б перенести у додатки.

8. Намагаючись зробити текст дисертації якомога цікавим, автор часто перенасичує його другорядними фактичними деталями, які можна було б вилучити з основного тексту дисертації без втрати її наукового рівня.

9. Оформлення дисертації не у повній мірі відповідає вимогам.

Указані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи, яка в цілому характеризується актуальністю постановки проблеми, теоретико-методологічною обґрунтованістю, високим рівнем наукової новизни та вираженим практичним значенням. Зміст, структура та логіка викладу матеріалу в дисертаційній роботі, зроблені дисертантом висновки переконують в тому, що автор вільно розвиває теоретико-методичні аспекти комплексної проблеми дослідження, уміло поєднуючи теоретичні та практичні сторони дослідницької діяльності. Список першоджерел свідчить, що дисертація базується на ґрунтовному інформаційному пошуку в ракурсі визначеної проблеми. Автореферат відповідає змісту дисертації, а публікації висвітлюють її основні положення. Стосовно останніх відзначимо, що це один із тих рідкісних випадків, коли основні публікації дисертанта відображені як в Scopus, так й у Web of Science, а сам дисертант є активним організатором та учасником мереж наукової комунікації.

Результати дисертаційної роботи О. Г. Кузьмінської відзначаються науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, можуть бути використані як у процесі підготовки магістрів-дослідників за будь-якою спеціальністю, так й при проектуванні інформаційно-освітніх середовищ підтримки їх навчально-дослідницької діяльності.

Таким чином, дисертація «Теоретико-методичні засади проектування і застосування цифрового освітнього середовища наукової комунікації магістрів-дослідників» є самостійним завершеним дослідженням, яке розв'язує актуальну наукову проблему інтенсифікації підготовки магістрів-дослідників засобами інформаційно-комунікаційних технологій та відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р. та № 607 від 15.07.2020 р.), що дає підстави для присудження її автору **Кузьмінській Олені Геронтіївні** наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інформатики та
прикладної математики Криворізького
державного педагогічного університету

Семеріков
С. О. Семеріков

